

De Heraut

Door de

Gereformeerde Kerken in Nederland.

Het nadrukken van den inhoud van dit blad is verboden overeenkomstig de Wet op het Auteursrecht.

Zondag 13 April 1919. N°. 2151.

Dit blad wordt geregeld des Vrijdags aan de geabonneerden verzonden. Bijdragen van medewerkers, ingezonden stukken en alles wat verder den inhoud van dit blad betreft, te adresseren aan de REDACTIE. Abonnementen en Advertenties aan de ADMINISTRATIE. Bureau: N.Z. Voorburgwal 58—60, te Amsterdam. Inzendingen, die later dan Dinsdag 's namiddags te 12 uur worden ontvangen, kunnen voor het nummer van die week niet meer in aanmerking komen.

Abonnementsprijs: franco aan huis, per drie maanden /1.50 bij vooruitbetaling voor het Buitenland en Ned.-Indië per jaar /7.20 bij vooruitbetaling. Afzonderlijke nummers /—15. Advertenties: van 1 tot 5 regels /1.30, met inbegrip van bewijsnummer, voor elk regel meer /—20. Aanvragen en vermelding van leestijven /—12 per regel.

„En Jezus gaf den geest“.

[GOEDE VRIJDAG 1919.]

En Jezus, wederom met een groote stemme roepende, gaf den geest.
Matth. XXVII: 50.

De lijdensweken worden door den Goeden Vrijdag besloten; dan volgen de dagen dat het graf den Heiland herbergde; en als de morgen van den Zondag daagt, verrijst Immanuel als overwinnaar uit het graf. Maar ook al is het ingaan in den dood voor onzen Heiland slechts een tijdelijke doorgang naar zijn Verrijzenis geweest, er ligt in dat sterven toch de allesdoordringende smart, die in het Eli, Eli, Lama Sabachtani, d.i. in het „Mijn God, Mijn God, waarom hebt Gij mij verlaten“, de zielverscheurende uitdrukking vond. Velen gevoelen dit niet meer, en leenen er zich in argeloosheid toe, om in Jezus sterven het sterven van een martelaar te zien. Zoo wordt het geheel eenig karakter van het sterven van Jezus op Golgotha uit 't oog verloren, en „het geven van den geest“, dat van onzen Heiland vermeld staat, zoo goed als geheel op één lijn gesteld met de levensopoffering van de duizend en nogmaals duizend martelaren, die straks om hun belijdenis van den naam des Heeren op den brandstapel bezweken. Van oudsher heeft Christus' Kerk, om dit ontzenden van het Kruis van Golgotha te voorkomen, de lijdensweken ingevoerd. Week na week zou de Christenheid zich dan elken Zondag niet alleen, maar ook in de dagen der week in het lijden van den Heiland als verliezen, en ten slotte zou 't sterven van den Man van Smarte op den Goeden Vrijdag zich oplossen in de voleinding van al wat vooraf was gegaan en reeds het uitzicht ontloot op den Paaschmorgen met de glorie der Verrijzenis. Zelfs wende men zich er aan, om den stervensdang van den Christus niet als een treurdrang, maar als den Goeden Vrijdag aan te duiden. In de lijdensweken was al 't bittere met Jezus mee doorleefd. In 't sterven, na het Volbracht, sprak reeds het uitgangspunt der Verlossing en der Wederopstanding. En zoo vestigde zich de usantie, om geheel de overdenking van de Passie met de Lijdensweken te laten aanvangen, daarna op den Goeden Vrijdag het einde van het lijden met het begin der Verlossing te laten invallen, en zoo, na de stille dagen, met den derden dan den Jubel der Verrijzenis en den Engelenroep der Opstanding te laten intreden. Zoo was er geen oogenblik sprake van, dat het sterven van den Christus ook maar op eenigerlei wijze met het in den dood gaan van onze martelaren op één lijn zou worden gesteld. Het sterven op Golgotha droeg een geheel eenig karakter, het was een siervens zo als het niet anders dan bij Jezus kon plaats grijpen, en dat daarom nimmer door ons als het sterven van een martelaar mag worden aangeduid. Bij geen martelaar kan er ooit sprake van zijn, dat hij zich in zijn stervensnare van zijn God verlaten zou gevoelen. Veleer omgekeerd doorleefd de martelaar nooit machtiger dan juist in dat sterven zijn eenheidsgevoel met den God die hem voor den martelaarsdood verkoren heeft, terwijl, hier tegen ingaande, bij onzen Heiland geen bitterder oogenblik zich in zijn lijden en sterven denken liet, dan toen hij onder zijn verlatenheid van zijn God als bezwijken moest.

Gevoelt het dan ook bij het staren op het Kruis, hoe reeds, eer Jezus den adem uiltles, de hoofdstrijd doorworsteld was en de zielsverruiming intrad. De uitroep: „Het is volbracht!“ sprak het uit, dat onze Heiland het donkerste en het bitterste van zijn Golgotha reeds doorworsteld had, en dat 't gevoel van verademing uit het doodelijk leed thans door zijn ziel trok. Hoe men de Kruiswoorden ook ordene en op elkaar volgen late, toch blijft het zich duidelijk uitspreken, dat het „Eli, Eli, Lama Sabachtani“ de diepste kreet was die uit Jezus gepraagde ziel lucht zocht, en dat daarentegen in het vlak daarop betuigen: „het is volbracht!“ zich reeds een grijpen uit den bitterden dood naar het vernieuwde leven uitsprak. Niet natuurlijk alsof het sterven, dat eerst na het Volbracht volgde, ook maar iets van zijn ontzettendheid verloor, maar toch, de zielsverruiming die Jezus leed, was met het Volbracht reeds doorworsteld, en niet in het eigenlijke sterven, doch juist in het van zijn God zich losgescheurd gevoelen, werd het bangste en bitterste doorworsteld, waarvan het Kruis van Golgotha ons gewaagt. De bange doervlijning van Jezus zielsleven lag niet in het laatste levensteeken, dat van hem uitging, toen hij uitriep: „Het is volbracht!“ en

hij zijn geest in de handen zijns Vaders aanbeval, maar heel anders in de pijnlijke zielsontboezemingen die voorafgingen, toen de Heere zich van God verlaten gevoelde en het voor zijn innerlijk besef was, of de vrede met zijn God hem ontviel, en de strijd der zondige wereld met den Heilige door zijn eigen hart doervlijnde. Vraagt ge dan ook, wat banger en wat ontzettender voor Jezus moet geweest zijn, het ten slotte geven van den geest, of het daaraan voorafgaande, alles doervlijnende gevoel van zijn Godverlatenheid, dan kan er geen keuze of aarzeling zijn, maar moet in 't Eli, Eli, Lama Sabachtani het uiterste en meest ontzettende zich hebben uitgesproken, van wat de Christus om ons te redden doorworsteld heeft. In den uitroep: „Het is volbracht!“ spreekt zich reeds een gevoel van overwinning uit. Het is een uiting van rust des gemoeds na de heftige worsteling. Gevoelende dat het volbracht was, en inwachende de Verrijzenis die komen zoude, was het sterven hem nog wel altijd de bangheid des doods die geleden moest worden, maar toch niet meer het innerlijk van zijn God verlaten zijn. In het bevelen van zijn geest in 's Vaders hand sprak zich velerleeds weder een terugkeer van den innigen vrede uit. Wie reeds zeggen kon: „Vader, in Uwe handen bevel ik mijn geest!“ drukt in dit zeggen zelf uit, dat de innerlijke, zoo fel de ziel bewegende strijd overwonnen was, en dat 't sterven zelf een sterven velerleeds als in de handen des Vaders is geweest, d.i. een uitzien naar de heerlijkheid van het Paradijs. Het zijn die twee dan ook, die zoo fel en bitter Jezus' ziel als uiteen scheurden. Van de ééne zijde dat zeggen tot den medekruiseling: „Heden zal Gij met mij in het Paradijs zijn!“ waarin zich van zelf uitsprak het zalig uitzien naar de Paradijsweelde, en daartegenover de heilsche gewaarwording van 't zich van zijn Vader vervreemd gevoelen, die in den uitroep: Lama Sabachtani? als de diepste zielskreet van den zichzelf verliezenden geest tot uiting kwam.

Het lijden van onzen Heiland droeg een plaatsbepalend karakter. Hij stierf óók zeer zeker als gevolg van den bitteren haat, dien het Sanhedrin hem toedroeg, en niet minder als noodlottige uitwerking van Pilatus beduchtheid voor 's Keizers ongenade, maar toch noch Cajaphas vermetelheid noch Pilatus rechtskrenking leende aan Jezus sterven het geheel eenig karakter, en volstrekt afgescheiden van beide ongerechte mishandeling van hun slachtoffer, kwam de hoofdstrekkende van Jezus' lijden en sterven toch op zijn treden in onze plaats neer, om voor ons en in onze stede te doorstaan en te doorworstelen, wat op ons menscheijk geslacht als vloek van den Heilige rustte. De Zone Gods was als Zoon des menschen in ons leven ingegaan, had zich, als onzer één, aan ons menscheijk geslacht aangesloten, en was als Middelaar ons ten behoeve voor den Vader getreden. En het was uit dien hoofde, dat hetgeen om der zonde wil, en om Satans verleiding, op ons, kinderen der menschen, als vloek rustte, in 't eind ook op den Middelaar neder moest komen, en door hem, ja, door hem alleen, in zijn volle bitterheid moest worden getorst. Er is bij den heiligen God geen vergoeljing of zachtzinnig laten doorglijden van de zonde denkbaar. Bij ons is dit alleszins mogelijk, ja onmisbaar. Er zou geen menscheijk samenleving denkbaar zijn, indien we niet ook elkanders zonden en overtredingen telkens verdroegen, er ons in schikken konden, en er ons onder bogen. Doch juist dit bij den Heilige volstrekt ondenkbaar. Gods alles te bovengaan heilgeheid sluit zoo volstrekt alle vermenging met inschikkelijkheid uit, dat de breuke volstandig is, en, zonder eenen alle onrecht uitwisselende verzoening, moet blijven, tenzij er een volledige losprijs betaald wordt, en het volle ongebroken recht weer herleven kan in zijn volstandige ongereptheid. Het is niet alzo, dat de heilige God, uit louter liefdesaandring, ons onze ongereptheid zou willen en kunnen vergeven. Er is geen vergiffenis zonder zoen bij den Heilige denkbaar, en hierin nu juist spreekt de alle te boven gaande ontferming, dat God 't niet op ons legt, dat wij het zoenoffer zullen aanbrengen, dat Hij zelf het zoenoffer voor ons toebereidt, en alsnu uit louter erbarmen ons de vrucht van dit zoenoffer doet toekomen.

De breuke lag er. Van het Paradijs af was de gevallen mensch ten proef van het eeuwig verderf geworden. En of nu straks al Satan ten verdere ging en zijn gerechtigkeid wreke vond, dat kon ons niet redden, omdat Adam's toegeven aan de Satanische verleiding, het recht Gods geschonden had

en zijn Heilgeheid aangetast. Dit cichte genoegdoening, niet uit wraakzucht, noch om aan den Heilige voldoening te schenken. Ware zoen en vergiffenis, van Godswege denkbaar geweest uit 't water toegeeflijke liefde, zoo zou er van geen zoenoffer sprake zijn gekomen. Doch juist dit was volstrekt ondenkbaar. Alle toegeven ware hier een verzaen van God zelf geweest. Toegeven en vergeven bij schending van het Heilige zou Gods eigen Wezen hebben aangetast. Hier kon en mocht geen sprake van zijn, naardien 't dan in God zelf prijsgeving en verzaen van zijn eigen Wezen zou geweest zijn. Ware er ook maar eenig uitzicht geopend, om de zonde te overzien, den afval ongemerkt te laten voorbijgaan, en, uit dusgenasde liefde, als ongedaan te laten gelden, wat maar al te jammerlijk gedaan was, zoo zou God geen God meer geweest zijn, en de gevallen mensch niet gerechtig worden, maar hij zou zijn heiligen God hebben verloren.

De aanbidding van Gods Majesteit eischt met de strengste noodzakelijkheid, dat het schepsel Gods Wezen ongedoerd late. Nu komt van zulk een deren van Gods Heilgeheid vanzelf geen sprake bij het dier, wijl dit geheel buiten Gods gemeenschap bestaat, en er alzo, bij het dier van geen onheilgeheid sprake kan zijn. Maar zoo is het niet en kan het niet zijn bij den mensch. De mensch is eenmaal naar Gods beeld geschapen. Al wat aan dat Beeld Gods in hem te kort doet, doet daarom zijn wezen in, en in zijn wezen de Heilgeheid van God zelf. En zeg nu niet, dat de alzo gevallen mensch dan wel op zou houden Gods beeld te dragen, maar dat zulks Gods eigen wezen toch niet deren zou; alzo immers zou geheel het Scheppingsplan uiteen zijn gerukt, en God almachtig, in stee van den mensch die in Beeld droeg en hem daarin verheerlijkte, tegenover zich een ontaard schepsel vinden, dat zijn Beeld onteerde. Er kon daarom geen sprake van zijn, dat God in liefde zich naar den zondaar neerbuigen, en hem vergeven zou hebben. Hierdoor toch ware Gods eigen wezen aangetast geweest, en zou de mensch niet ter zaligheid zijn ingeleid, maar geheel omgekeerd, met de ontferming van zijn God, ook zijn eigen heiligen stand verloren hebben en van zijn heilige roeping en bestemming zijn vervreemd. Beide en om de handhaving van Gods eere, en om de hooghouding en de roeping van den mensch, moest daarom op de zonde de volkomen wreke volgen, die alleen in staat was haar teniet te doen. De zonde bracht vanzelf den vloek over de existentie van den zondaar, en zoo moest of die zonde teniet gaan en onder den vloek bezwijken, of tewel er moest op volledige en op volkomen wijze aan den eisch van dien vloek voldaan worden, allereerst om Gods ongeschonden gerechtigheid te laten triomfeeren, en in verband hiermee om den gevallen mensch in rechten stand te doen herleven, en weer als Beeld Gods te laten uitschitteren.

En voor het raadsel, dat hierin zich opdroeg, kon nu alleen het Kruis, waarvan de Middelaar stierf, de genadige oplossing bieden. Niet, alsof het Kruis op zich zelf dit vermocht, en alsof zijn smadelijk ondergaan in den dood ons den vrede Gods hergeven kon. Ware dit de stand van zaken geweest, dan zou het sterven van elk ander kind des menschen even goed verzoening hebben kunnen aanbrengen. Doch juist dit kon niet. Ook al ware elk gevallen zondaar naar het Kruis uitgedragen, niet één enkel zondaar zou er door gered of behouden zijn. Als zondaar zou hij gestorven en als zondaar de eeuwigheid zijn ingegaan. En daarom nu is er van het sterven van een zondaar hier ganschelijk geen sprake. Geen zondaar, hoe ook in den martelaarsdood heilzoekend, kan zich zelf van het eeuwig verderf redden. Zoolang alleen op den mensch werd gericht was alle redding hier afgesneden. Immers de vloek zelf moest weggenomen. Om ook den vloek weg te nemen, moest de bangste en bitterste dood worden geleden, zonder dat er ooit of immer opstanding en weer verrijzenis op volgen kon. Wie zelf den vloek moest dragen, was daarom voor eeuwig van zijn God en het leven afgesneden. En zoo nu was er slechts één weg van redding denkbaar, en die eenige weg ter verlossing bestond hierin, dat de vloek, de volle vloek metterdaad gedragen werd, maar gedragen werd niet door ons, maar voor ons, en wel gedragen door Hem, die de Zoon des menschen, maar die tegelijk de Zone Gods was, en die daarom, den vloek in al zijn ontzetting dragende, toch niet onder dien vloek bezweek, doch van onder dien vloek weer kon opleven. En dat nu juist is het wat onze Heiland, door eerst te

lijden aan het Kruis, en straks uit den dood weer op te staan, voor ons, in onze plaats volbracht heeft.

Doch juist hierin lag dan ook voor den Christus het bittere der plaatsbepaling. Reeds dat hij als de Zone Gods mensch werd, en zulks mensch in die vernederende gestalte, waarin hij in de Kribbe van Bethlehem verscheen, was een ingaan in 't lijden om onzentwil. Daarom mag dan ook niet gezegd, dat de Middelaar alleen aan het Kruis zich voor ons overgaf. Neen, in de menschenwording zelf lag reeds de zelfvernedering, die de ernstige karakter aannam, toen hij, op de aarde omwandelende, ten proef werd aan allerlei spot en verachting, en gedurig den hoon der wereld te verduren had. Toch kan men hier tegen in nog zeggen, dat Jezus dan toch telkens door zijn aangrijpende wonderen en door zijn machtig woord zijn eere weder deed uitkomen, en alsdan van zijn getrouwe discipelen die eere ook genoot. Hier was althans nog verzaen van het leed, en stond tegen het leed niet zelden vereering en liefdebetoon over. Doch ten slotte kon en mocht dit niet zoo blijven. Op ons drukte de vloek, en die vloek niet slechts in naam, maar in al zijn bitterheid. Zou er metterdaad verlossing komen, dan moest die vloek, niet in zijn vorm en in naam alleen, maar metterdaad en wezenlijk van ons worden afgenomen. Er moest niet slechts een vonnis ter oorzaak van den vloek over ons uitgaan, maar die vloek zelf moest door ons ten volle ondergaan en geleden worden, en de vraag, waar onze redding aan hing, was en bleef dan alleen en eeniglijk, of die vloek voor ons en in onze plaats kon gedragen worden door den Zoon des menschen, die in plaats van door den vloek vernietigd te worden, en er voor eeuwig onder te bezwijken, dien vloek dragen en doorworstelen kon, en toch ten slotte van onder dien vloek weer kon opleven. En dit nu is het wat op Golgotha voor ons is volbracht. Hangende aan het Kruis heeft de Christus den vollen vloek voor ons in onze plaats gedragen. Niet in naam of in schijn slechts, maar zoo ten volle en werkelijk, dat de bitterheid van den vloek Hem door de ziele drong, en dat de Middelaar metterdaad het oogenblik doorworstelde, waarin Hij zich van zijn God afscheidde, en van zijn God verlaten gevoelde. Hij leed en doorleed dit alles. Zelfs wie als zijn discipel bij het Kruis stond, voelde en doorzag dit niet, en zoo de stervende Heiland het: „Mijn God, mijn God, waarom hebt Gij mij verlaten!“ niet suldskeels had uitgeroepen, het doodelijk lijden zou doorgegaan en voleind zijn geweest, zonder dat er ons de kennis van ware toegeven, Doch de zielsdoernijgende kreet is over zijn lippen uitgegaan. De Christus heeft 't betuigd en uitgeroepen, dat hij, de Zone Gods, een oogenblik doorworsteld heeft, waarin 't alles donker in zijn ziel werd, en hij zich van zijn God verlaten gevoelde. Zóó is de breuke gekomen, en is de meer dan doodelijke angst over Jezus ziel gegaan, onderwijl de spotters die bij den voet van het Kruis stonden, Hem grieselden door hun tergende taal. Het dragen van den vloek is tusschen God en den Middelaar toegestaan. Het is de Christus die de afsnijding van den Vader gevoeld heeft, en die de bitterheid van den vloek in volle werkelijkheid dragen moest. Tot het voorbij was, en de gemeenschap met den Vader terugkeerde, en terugkeerde met het zalige zelfbesef, dat thans de vloek was weggenomen, en Gods uitverkorenen in het wegnemen van dien vloek de realiteit van hun toekomstige zaligheid herwonnen.

Zoo stierf onze Heiland niet alleen voor ons, maar nog eer hij stierf, doorleed en doorzwoegde hij de bangste en bitterste zielsbenauwdheid, die hem overkomen kon. Ons is het zelfs niet gegeven, er ons in te denken en er ook maar voor een oogenblik in te leven, wat het dragen van dien vloek voor den Christus moet geweest zijn. Niemand kon dien vloek dragen, of hij moest er voor eeuwig onder vergaan, en dit voor eeuwig vergaan zal dan ook het bitter en niet meer af te wenden lot zijn van alle kinderen der menschen, die niet vóór hun sterven door het geloof den zoen, dien Jezus door het voor ons dragen van den vloek aanbracht, in Goddelijke genade over zich lieten uitgaan. De breuke is er. Onder die breuke met God ligt alle kind des menschen neergeworpen. En een tegelijk die onder die breuke liggen blijft, is niet alleen verloren, doch voor eeuwig verloren, en gered en reddbaar is alleen hij, van wien 't naar eeuwig recht mag gelden, dat de vloek voor hem gedragen en van hem weggenomen is. De tegenstelling is dan ook zoo ontzettend. Eenerzijds die miljoenen en nogmaals miljoenen, die als ze sterven

en den dood ingaan, nog altoos onder den vloek bedolven liggen, en hier anderzijds tegenover die verkorenen en gezaligden van wie de vloek is afgenomen niet door een toornende rechtspraak, maar doordien de Christus, de Zone Gods, dien vloek in hun stede en voor hen volkomen getorst en in al zijn wicht gedragen heeft. Natuurlijk was het voor Jezus geen geheim, dat zoo de uitkomst zou zijn. Hij onderging den vloek, gelijk hij sinds zijn geboorte te Bethlehem al zijn lijden droeg en onderging in de zalige wetenschap, dat heel de schare der verkorenen er door gered en van den vloek verlost zou worden, en het is het besef van deze wetenschap, dat onzen Heiland ook in het bitterste oogenblik moet gedragen en beziel hebben. Maar de bitterheid bleef dan toch. En zoo ge nu die twee bijeenvoegt, eenerzijds dat hooge en volstrekt heilige van geheel Jezus aard en wezen, en anderzijds dat fataal verdoemelijke dat in den vloek ligt, en ge denkt 't u dan in, dat die heilige Jezus zelfs een oogenblik de gemeenschap met den Vader losliet, om dien bangen vloek te torsen, en hierdoor u, zoo ge geloof, en aan alle geloovigen niet u, het eeuwige leven te waarborgen, dan gaat 't toch niet buiten u om, wat in dit Lama Sabachtani door uw Heiland geklaagd werd, en voelt ook gij toch, wat eeuwige dank gij uw Heiland verschuldigd zijt, die zulk een de ziel doordringenden vloek ook voor u droeg.

Zelfs klimt ge daarbij nog hooger op. Dat dragen van den vloek voor u, was toch iets, dat niet eerst aan het Kruis door Jezus ziel ging. Ge ziet 't aan Gethsemane, hoe toen reeds een engel uit den Hooge neer moest dalen, om Jezus' menscheijk gevoel voor het dragen van den zondelast te sterken, en al kan onze ziel niet in het zielsleven van Jezus indringen, om in elk opzicht te verstaan, wat hij voor ons doorworstelde, toch ondergaat ook ons hart een in bangheid alles te bovengaande gewaarwording, zoo we dit Eli, Eli, Lama Sabachtani ook in onze eigen ziel laten doordringen. De tegenstelling waarvoor we hier staan, is zoo ontzettend. Die heilige Gods zóó onverwurbbaar en onaantastbaar, dat zelfs de Zone Gods, om Gods eere te handhaven, van den Vader zich afscheiden moest, om den vloek op zich te nemen; — en daartegenover die ondoordringelijke erbarming, die den Heilige beweegt, om zijn eenigen Zoon ons als Middelaar te doen toekomen, en door dien Middelaar ons de verzoening te doen aanbrengen. Hoe 't ook stond, de heilige God mocht het hooge karakter van zijn onbevlekt en heilig wezen geen oogenblik verloochenen. Dan toch ware hij zelf in zijn wezen verkort geweest en zou 't kind des menschen zijn God verloren hebben. Er kon daarom niet gaezeld. Of heel de Schepping liep op ééne mislukking uit en het werk Gods zou verloochend zijn, of, waar dit niet kon, moest de volle vloek gedragen en voleind worden. Doch waar nu de mensch den vloek niet op zich kon nemen, of hij bezweek en verging er onder, is het alsnu God zelf, die zijn eigen Zoon als Middelaar tot ons neder zendt, en die nu op dien Zoon zijner liefde den vloek met zijn doodelijk wicht nederlegt, om zijn verkorenen te zaligen. Zóó alleen bleef Gods eigen Goddelijkheid onaangetast en onaangetoerd, bleef de redding ons eeniglijk door Gods erbarmen toekomen, en zóó is 't dat wie door het geloof in een zalige toekomst gelooven mag, van zich zelf geheel afziet, en allen dank en allen roem zijn God blijft opdragen, die het Goddelijk recht ongedoerd liet, en toch volle zaligheid voor hem in Jezus verwierf.

1) Van meer dan ééne zijde gewerd ons de vraag, of onze voorstelling omtrent het laatste einde van Satan en zijn demonen, wel geheel conform een drietal getuigenissen der Heilige Schrift was. Deze vraag is te gewichtig om ze in een aantekening af te doen. We rullen trachten, de eerste gelegenheid de beste die zich aanbiedt, dieper op deze vraag in te gaan.

Dr. A. K.

„Het is volbracht!“

Toen Jezus dan den edik genomen had, zeide hij: Het is volbracht. En het hoofd buigende, gaf den geest.
Joh. XIX: 30.

Er moet in het lijden van onzen Heiland onderscheiden worden tusschen de smart van de Kruisiging, en zijn plaatsbepalend dragen van der uitverkorenen doodschuld. Al bestaat er toch tusschen deze twee smarten samenhang, en vooral geestelijk verband, toch mag daarom het principieele onderscheid dat tusschen deze beide bestaat, geen oogenblik uit

het oog worden verloren. Toen de Christus aan zijn Kruis den zoon bitteren nitroep deed hooren van het *Eli, Lama Sabachtani*, trad hij in onze plaats op, en droeg hij ons schuld. Hij verzoonde in de schuld van Gods uitverkooren. Met de schuld van Gods uitverkooren als overkleed, werd de gemeenschap tusschen den Christus en zijn Vader afgebroken. Zijn verlatenheid van God was niet een schijnbeding, maar volle werkelijkheid. De Vader liet den Zoon los, opdat hij, in onze strê, onze plaats bekleedend, de bange wreke Gods over de zonde dragen zou, en in de ogenblikken, waarin hij plaatsbekleedend deze onze schuld droeg, was er niet maar in schijn, doch in volle werkelijkheid een scheiding tusschen den heiligen God en den Middelaar ingetreden. Dat hierbij ook tijds onderscheid intrad, spreekt van zelf. In de eerste ure na de Kruisiging trad de verlatenheid van den Vader nog niet aanstonds in. Men merkt dit aan Jezus bezig zijn met degenen voor wie hij bad. Doch daarna kwam de donkere ure, een bange donkerheid, die tegelijk en geestelijk en natuurlijk intrad. Er trad, door zonsverduistering, een duur van enkele uren in, waarin het licht van den dag niet slechts beneveld, maar geheel in donkerheid was ondergegaan. En niet aanstonds na zijn Kruisiging, maar toen eerst trad de bange verlatenheid van den Middelaar in, toen de Vader hem begaf en losliet, en het was bij het intraden van die bange ure, dat de Middelaar het uitriep: „Mijn God, mijn God, waarom hebt Gij mij verlaten?” Dat *Eli, Lama Sabachtani* was volstrekt niet het opkomen van de heugenis van een woord uit het Oude Testament. Ge moogt 't u geen oogenblik voorstellen, alsof die verlatenheid van zijn God eniglijk in Jezus verbeelding intrad. Integendeel, die verlatenheid van zijn God was de kern van het reddende, plaatsbekleedend, lijden. Het is in die ure der donkerheid, dat de Middelaar in zijn zielebestaan van den Vader als werd afgescheiden. Toen week uit hem het Goddelijk licht en werd hij als overtoegen door een demonische donkerheid. Het was in volen en in ernstigen zin een van zijn God verlaten zijn, en een overgegeven worden aan de Satanische bitterheden.

Hiermede is in 't minst niet gezegd, dat ook het overige lijden, dat Jezus droeg en aan het Kruis droeg, niet rechtstreeks met onze redding en verlossing in verband zou hebben gestaan. Van Bethlehem af was er, als we het zoo mogen uitdrukken, een lijden dat de Christus plaatsbekleedend voor ons droeg, en alhiermit moogt ge vergeten, hoe ook de kruisiging op zich zelf een bang en bitter lijden bracht.

Niemand twijfelt er aan, of de Christus was ook in zijn menscheleke natuur van zeer fijne en teedere gevoeligheid. Ge ziet dan ook, hoe reeds het uitwendige Kruislijden Jezus zooveel meer dan de twee medekruiselingen aangreep, als gevolg waarvan uitdrukkelijk vermeld wordt, dat Jezus door zijn kruismarten stierf, terwijl den beiden medekruiselingen, die nog niet dood waren, de beenen moesten gebroken worden. Denkt ge u in, wat 't voor Jezus moet geweest zijn, dat door beide zijn handen de dikke kruispijnen moesten gedreven worden, en dat onze Heiland toen uitsluitend aan die ijzeren pinnen gehangen heeft, dan voelt ge aanstonds van bange smarte dat Jezus moet hebben aangegegaan. En voegt ge daarbij wat onze Heiland te lijden kreeg door den hoon en den smaad die de priesters en pharizeën hem toeriepen, dan verstaat ge het ten volle, hoe, ook afgezien van de Godverlatenheid, die uren aanschoude kruisiging van Jezus het ondergaan van het smartelijkst lijden moet geweest zijn.

Maar toch, hoe volle nadruk hierop ook te leggen zij, de volle plaatsbekleeding trad in het lijden van Jezus toch toen eerst in, toen de Godverlatenheid hem innerlijk overviel, en hij den toorn Gods, gelijk die tegu de zoude van heel ons geslacht trilde, tot in de diepste gewaarwording van zijn zieleleven te doorwormten had. Ge ziet dan ook in het Evangelieverhaal, hoe in de eerste ure van de Kruisiging van deze Godverlatenheid nog geen sprake was, hoe ze daarna met het *Eli, Lama Sabachtani* intrad, maar hoe ze daarop dan ook ten einde liep, tot het *Volbracht* van Jezus lippen mocht glijden, en hij 't „In Uw handen bevel ik mijnen geest” zijn Vader weer mocht toeroepen.

De toon van Jezus' woord, en de stemming van het innerlijk bewustzijn, die in dien toon zich uit, is dan ook rechtstreeks tegenover gesteld. In het: „Mijn God, mijn God, waarom hebt Gij mij verlaten?” werd de Heiland op dit eigen oogenblik niets meer gewaar van de zaligheid die er in de gemeenschap met den Vader lag. Die gemeenschap was op dat oogenblik afgebroken. In deze plaats onze schuld op zich nemende, en onder die schuld verzinkende, greep de bange foltering het Jezus' wezen aan. Dieper dan één onzer het ooit zou kunnen, moest de Middelaar op dit oogenblik in ons zondeween indalen, en den jammer en de volledende over zijn zielebewustzijn laten komen, en, zoo aan zichzelf vervreemde, als ganschelijk van zijn God afgescheiden en verlaten worden. Dit was het bange oogenblik dat Jezus aan het Kruis doorleefde heeft. Ook de lichaamelijke smart aan het Kruis was bang en pijnlijk, maar toch, die lichaamelijke smart kon zich nauwelijks meer doen gelden, toen de geestelijke vertwijfeling intrad, en die heeft voortgeduurd, tot Jezus zelf in zijn nitroep: „Het is volbracht”, het einde er van dankend kon uitspreken.

Het is dezelfde Jezus, dezelfde Middelaar, die zoo pas nog in de donkerheid van de verduistering der zonde het *Eli, Lama Sabachtani* uitriep, en die nu jubelend en dankend zijn: „Het is volbracht” daarop volgen laat. Die nitroep: „Het is volbracht!” weerkloot in geheel anderen toon. Door de geestelijke smart, die in de Godverlatenheid voorafging, was Jezus zoo nitroep in zijn kracht, dat hij behoefte had, al was 't aan edik, om zijn stemgeluid weer de oude kracht te hergeven. Doch toen dan ook de stem zich weer uitte kon, bleek op eenmaal hoe alle beklendheid van de Godverlatenheid nu geweken was, en hoe de Christus, weer in zelfgemeenschap met den Vader getreden, het *Volbracht* over Golgotha kon doen weerklinken. Met dit *Volbracht* is de geestesstemming van den Christus in den klank van zijn woord geheel teruggekeerd, gelijk die aan vankelijk was. De gemeenschap met den Vader is weer de kracht van zijn innerlijke bezieling geworden. En nu gaat 't klimmend in heilige innigheid van het *Volbracht* schier onmiddellijk in de betuiging van zalige herwonnen gemeenschap over. „Vader, in Uw handen bevel ik mijnen geest!”

Uiteraard beduidt dit in 't minst niet, dat het reële sterven, dat aan te volgen stond, niet vernieuwing van lijden was, maar toch Jezus doet 't zoo klaar uitkomen, dat hij het sterven voor zijn verlossen geheel willig en zonder tegenkanting onderging. Dat uitwendige lijden

en sterven had hij op zich genomen, en daaraan onderwierp hij zich met de volle overgegevenheid van zijn wil. Vanzelf overkwam ook hierin aan den Heiland een bitter lijden, het lijden van 't sterven, om in den dood in te gaan; doch dit kon gedragen en ondergaan, omdat bij dit alles de zalige gemeenschap met den Vader genoten en gevoeld werd. Doch juist dat heilige en zalige was hem onthouden, toen 't *Eli, Lama Sabachtani* hem innerlijk verscheurde. Toen was de breuke tusschen zijn innerlijk zielebestaan en zijn Vader ingetreden. De toorn zijns Vaders had zich toen tegen hem als drager van der menschen zonde gekeerd, en dit kon niet doorgedacht, niet doorleefd, en niet doorgezet worden, of in Jezus eigen ziel en in Jezus eigen gewaarwording moest de gemeenschap met den Vader in Godverlatenheid, en de verkwikking van Gods liefde in een afstooting door Gods heiligen toorn worden omgezet. Dit hield niet aan. Het vormde veeleer een overgang in het lijden van den Messias. Hij verzonk in de diepte van Gods toorn, droeg dien, en doorleefde er al 't bittere en bange van. Maar dit bleef niet. Straks, toen de Christus tot op den diepten bodem met zijn eigen menscheleke zielebestaan de bange benauwing van Gods toorn gevoeld en doorworsteld had, en hij uit de diepte der zelfverzinking zich weer mocht opheffen, keerde aanstonds de zalige gemeenschap met zijn Vader terug, en kon zijn: „*Het is volbracht!*” schier juichend door hem beleden worden. En van dit alles omkeerdend oogenblik af ziet ge dan ook, hoe de donkerheid van het *Lama Sabachtani* aanstonds in zijn tegendeel omslaat, in het *Volbracht* de juichtoon mag weerklinken, en met het: Vader, in Uw handen bevel ik mijn geest! met God toegewijd en ons reddend sterven intreedt.

Dr. A. K.

Amsterdam, 11 April 1919.

In het Aprilnummer van zijn *Studien en Schetsen* komt Prof. Fabius er tegen op, dat wij de machtige democratische strooming, die thans onder de leiding van Amerika door de wereld gaat, toejuichten, en oordeelden, dat op grond van het Gereformeerde beginsel zelf er geen het minste bezwaar bestaat om deze democratische strooming ook in de Kerk te laten doorwerken. Volgens hem zou de toon van de Heraut „wel enigszins verschillen van andere oordeelvellingen over de democratie uit den Antirevolutionairen kring”, waarbij dan naar uitspraken van Guizot a.l. verwezen wordt, die de democratie absoluut veroordeelen.

Nu kan het politieke geding, dat hierachter schuilt, in een kerkelijk weekblad niet uitvoerig behandeld worden. Alleen dit zij hier opgemerkt, dat het woord democratie zeker naar zijn oorspronkelijke beteekenis bedoelt de heerschappij van het volk en dat een dergelijke volkshoerschappij noch in den Staat noch in de Kerk door een Antirevolutionair kan toegejuicht of aanbevolen worden. Maar de woorden democratie en democratisch hebben in den loop der tijden een geheel andere beteekenis gekregen, dan Aristoteles in zijn *Politica* er aan gaf, toen hij onderscheidde tusschen den monarchalen, den aristocratischen en den democratischen regeringsvorm. En hoe moeilijk het moge wezen, een juiste omschrijving te geven van wat men thans onder democratie verstaat, in het algemeen kan men wel zeggen, dat de democratie wil zeggen, dat niet enkele bevoorrechte standen, priesters, adel of kapitalisten, maar alle standen zonder onderscheid aan de regering deelnemen, dat de regering niet buiten den volkswil omgaat, maar daarmede rekening houdt, dat het volk zelf zal beslissen, wie tot de regering geroepen wordt en degenen, die de regering uitoefenen, aan de vertegenwoordigers van het volk verantwoording zullen schuldig zijn. De regering der regentenfamilies onder het Gemeenebest was autocratisch; wat we thans hebben is een Monarchie in een democratisch ingerichtten Staat.

In dat opzicht nu kan kwalijk ontkend worden, dat het Calvinisme van huis uit democratisch is. Calvinus zelf is steeds opgekomen voor het gezag enerzijds, maar even beslist voor de volkshoerheid en rechten anderzijds. Hij achtte het de meest begeerlijke volkshoerheid, zoo het volk niet gewoond werd zich aan den een of ander de onderwerpen, maar wanneer degenen, die over ons gesteld zijn, door het volk verkozen werden en aan hen verplicht waren rekenschap van hun bewind te geven (Comment. op Deut. 1: 13, 14). Met nadruk zegt hij dan ook, dat de *consensus populi* d. w. z. de instemming van het volk met het regeringsbeleid de grondslag van den Staat moet wezen. Dat het Calvinisme overal waar het optrad de democratische ontwikkeling in de hand heeft gewerkt, wordt dan ook door de beste historischrijvers erkend. Zoo zegt Douglas Campbell, *The Puritans in Holland, England and America*, II, p. 10: „Logically carried out Calvinism itself is democracy in its teachings and this has given it political power” (d. w. z. logisch uitgewerkt is het Calvinisme zelf in zijn leerstellingen democratisch en dit heeft aan het Calvinisme zijn politieke macht gegeven). En evenzo oordeelt Green, *History of the English People* t. III, p. 44 env. Walker, de bekende Amerikaanse biograf van Calvin, wijst er op, dat de democratische inrichting, die Calvin aan de Kerk gaf, van zelf er toe moest leiden, dat ook op Staatkundig gebied dezelfde democratische geest de overhand kreeg en noemt „the democratic freedom a natural fruit of his system” (de democratische vrijheid een natuurlijke vrucht van Calvin's systeem). John Calvin, p. 408. En Dr. Karl Rieker, *Grundsätze reformierter Kirchenverfassung*, na er eerst op gewezen te hebben, in aansluiting aan Stahl en Gierke, hoe in Lutherische landen „kein die Volksrechte in den Vordergrund rückendes politisches System erwuchs” laat er dan op volgen: „Dagegen lässt sich nicht leugnen, dass der Calvinismus die demokratische Gesinnung befördert” S. 182 (d. w. z. dat in Lutherische landen geen politiek systeem opkwam, dat de volksrechten op den voorgrond stelde, maar dat daarentegen zich niet

ontkennen laat, dat het Calvinisme de democratische gezindheid bevordert), waar bij hij er op wijst, hoe dit vooral aan het predestinatie dogma te danken was. Het komt ons daarom voor, dat de wijze, waarop Prof. Fabius in zijn *Studien en Schetsen* de democratie als zodanig bestrijdt, niet geheel in overeenstemming is met wat de historie van het Calvinisme leert.

Gewichtiger is echter de vraag, of het woord democratisch wel op kerkelijk gebied mag gebruikt worden. Prof. Fabius, die dit blijkbaar ontkent, beroept zich daarvoor op een uitspraak van Prof. Rutgers, die in zijn oratie over: *De beteekenis der gemeentelieden als zodanig volgens de beginselen, die Calvin, toen hij openlijk optrad, heeft ontwikkeld en toegepast*, blz. 7 verklaarde, dat een dergelijke uitdrukking (n.l. democratisch) op het gebied der Kerk wel geheel onbestaanbaar is. Nu is het zeker volkomen juist, dat, wanneer men het woord „democratie” in eigenlijken zin neemt, d. w. z. van volksregering, dit woord op kerkelijk gebied niet thuis hoort en daar zelfs onbestaanbaar is, omdat in de Kerk niet het volk regeert, maar Christus alleen. De Kerk is niet een republiek, zelfs niet een constitutioneel monarchie, maar een monarchie in den absoluten zin des woords, want in de Kerk is aan Christus als Koning alle macht gegeven. Zijn Woord heeft allen hier als wet te gelden en aan Hem is ieder absoluut gehoorzaamheid schuldig.

Maar hoe beslist we dit op den voorgrond stellen, toch is hiermede het vraagstuk, waarom het hier gaat, niet uitgemaakt. Al regeert Christus als Koning zijner Kerk, Hij doet het toch niet onmiddellijk, zoals toen Hij zelf op aarde was, maar middellijk, d. w. z. door den dienst van menschen. Al treedt ieder ambtsdrager in de Kerk op als dienaar van Christus en al ontvangt hij zijn ambtelijke macht uit de handen van Christus, toch roept Christus zelf niemand meer rechtstreeks tot het ambt, maar geschiedt dit door de Kerk, zoals we reeds zien bij de keuze van den Apostel Matthias, die de plaats van Judas innam, en nog sterker bij de keuze der eerste diakenen. Over de wijze nu, waarop deze regering in de Kerk geregeld moet worden, zijn de verschillende Christelijke Kerken het niet eens. De Roomsche Kerk treedt hier op met haar streng geordende hiërarchie, die haar afsluiting vindt in den Paus, die als stedehouder van Christus in de Kerk een monarchaal gezag oefent. En al heeft de Lutherische Kerk met deze pauselijke hiërarchie gebroken, ze heeft in plaats daarvan een caesaropapistisch bestuur in de Kerk ingevoerd, waardoor de vrijheid der Kerk wederom aan banden is gelegd. Calvin is de eenige geweest, die niet alleen de heerschappij van Christus en Zijn Woord weer ten volle in de Kerk hersteld heeft, maar tegelijk tegenover alle ambtelijke hiërarchie is opgekomen voor de rechten der geloovigen. Het algemeene priesterschap der geloovigen is nergens beter gewaarborgd dan in de Calvinistische Kerken. Vandaar dat geen ambtsdragers in de Kerk mochten optreden dan met goedkeuring van de gemeente: dat uit de gemeentelieden zelf mannen moesten gekozen worden om met de Dienaren des Woords den raad der Kerk te vormen en de gemeente te vertegenwoordigen. Vandaar dat als regel gold, dat bij alle gewichtige beslissingen niets geschiedde mocht zonder bevestiging der gemeente (consensus populi). En vandaar, dat aan de geloovigen het recht werd toegekend de ambtsdragers, die ontromw aan Christus werden, af te zetten en door anderen te vervangen. Het volk, of wil men de gemeentelieden, treden in hun verhouding tot de ambtsdragers in de Kerk dus niet op als onderdanen, die alleen maar den plicht hebben om te gehoorzamen, maar ze hebben tegenover deze ambtsdragers zelfstandige rechten, ze hebben een eigen taak en ambt in de Kerk te vervullen, ze hebben controle over de ambtsdragers uit te oefenen en kunnen deze zelfs tot verantwoording roepen. Voetius, onze groote Canonikus, verklaart daarom dat de potestas ecclesiastica, d. w. z. de kerkelijke macht, niet rust bij de ambtsdragers, maar bij de gemeente in haar geheel.

In dien zin nu genomen kan wel degelijk gezegd worden, dat het Gereformeerde Kerkrecht democratisch is, d. w. z. dat het Gereformeerde Kerkrecht opkomt voor de rechten en vrijheden der gemeentelieden. Met de absolute heerschappij, die Christus in de Kerk uitoefent, heeft dit niets te maken. Want er is geen sprake van rechten en vrijheden tegenover Christus, maar van rechten en vrijheden, die Christus zelf aan de geloovigen geschonken heeft tegenover de ambtsdragers. En er is geen enkele reden, waarom de woorden aristocratisch en democratisch, die op politiek gebied ontstaan zijn, maar een algemeene beteekenis gekregen hebben, ook niet zouden mogen gebruikt worden om het verschil aan te duiden, dat in de wijze van kerkregering tusschen de Kerken bestaat. Niet alleen dat dit in elk handboek over het Kerkrecht geschiedt, maar ook de schrijvers over het Calvinisme wijzen er met nadruk op, hoe juist deze democratische inrichting, die Calvin aan de Kerk gaf, de leerschool is geworden voor de volkeren om tot een meer democratische inrichting van den Staat te komen.

Voor de gevaren, die deze democratie medebrengt, zullen we daarom de oogen niet sluiten. Wat in Rusland en Duitsland geschiedt, toont hoe ernstig die gevaren op politiek gebied zijn. En ook in de Kerk heeft het Independentisme wel bewezen, dat deze democratie, tever doorgevoerd, een zeer gevaarlijk element kan worden. Maar om deze gevaren de democratie zelf te veroordeelen, gaat niet aan. Noch in de Kerk noch in den Staat. Veeleer is juist de stelselmatige onderdrukking van de gezonde democratische ontwikkeling de oorzaak geweest van de uitbarstingen der revolutie, die we thans aanschouwen. Het Episcopalisme der Engelse Staatskerk heeft tot het Independentisme geleid. En de autocratie van Rusland tot de

uitspattingen van de Bolsjewiki. Dat is de ernstige les der historie, die niet vergeten mag worden.

Spelen met vuur.

In een buitenlandse correspondentie werd er onlangs op gewezen, hoe men in intellectuele en zelfs in aristocratische kringen een koketterie vindt met het Bolsjewisme, dat toont, hoe weinig men verstaat van de ontzettende gevaren, die daarvoor over het volk gebracht worden.

Ook in ons land doen zich dergelijke verschijnselen voor.

Terwijl met weet, hoe onze Communisten met de Spartaciden in Duitsland saamspannen om onze Regeering, kon het, onderstoven te werpen en de revolutie te doen zegenen, las men in de bladen, hoe de heer Wijnkoop was uitgenoodigd om zijn denksbeelden uiteen te komen zetten voor een Delftschen studentenkring.

Nu geschiedt dit wel niet, om daarmede een zeker bewijs van zijne sympathie voor het Communisme te geven. Blijkbaar wilde men alleen eens hooren, wat het Communisme leert en wil. Maar men vergeet, hoe sterk de infectie is, die van dit Communisme uitgaat. En tegenover een dergelijke infectie houde men zich liefst op een afstand.

Ook in Christen-studentenkringen schijnt men al denzelfden weg op te gaan. Men wil de sociale kwestie bestudeeren en laat dan socialistische voorgangers optreden. Die moeten dan uiteenzetten wat het Socialisme bedoelt. Natuurlijk begint men dan eerst met Socialisten uit te noodigen, die nog Christelijke heeten. Maar straks worden ook Socialisten uitgenoodigd zonder dit Christelijke etiket. En dan is er geen enkele reden meer om ook de Communisten niet te vragen. Men moet immers de vertegenwoordigers van elke richting hooren. De Areopagus van de studenten zal dan uitmaken, welke richting het meest juist is.

Is dat niet een spelen met vuur?

De vrije School en de vrije Kerk.

Wat thans in de landen geschiedt, waar de revolutie zegeviert, toont wel, hoe gevaarlijk het is de School en de Kerk aan den Staat te verbinden.

Het schijnt zoo schoon, wanneer men spreekt van een Christelijken Staat, die de Staatsschool, d. w. z. de volksschool, in Christelijken geest houdt en aan de Kerk zijn magtighen steun verleent.

Zoolang de volkeren nog Christelijk waren kon dit ook.

Maar nu de afval zoo diep in het volksleven is doorgedrongen, speelt, wie nog op den Staat vertrouwt, wel een zeer gevaarlijk spel.

In Rusland, Duitsland, Hongarije had men een Staatskerk, die door den Staat onderhouden werd, en een Staatsschool, die nog altoos Christelijk was.

Voor de vrije Kerk en de vrije School voelde men er niets.

Thans heeft de revolutie de Staatsmacht in handen gebracht van de bitterste vijanden van het Christendom. En het gevolg is, dat de Kerken van haar inkomsten worden beroofd en alle godsdienstonderwijs op de scholen wordt verboden.

De School moet het middel worden om het socialisme in de jeugd in te prenten.

Is er geen reden om God te danken, dat we in ons land een vrije Christelijke School hebben en dat er vrije Kerken zijn, die van den Staat niets te vragen hebben?

En ligt er geen wenk in voor die Kerken, die nog altoos met zulveren banden aan den Staat verbonden zijn?

Is de Hervormde Kerk een schijnkerk?

XVI.

Al kan er dus van Kerkelijke gemeenschap met de Hervormde Kerk, zoolang zij niet tot grondige reformatie komt, geen sprake wezen, toch volgt daaruit niet, dat wij den doop, die in deze Kerk bediend wordt, niet als Christelijken doop zouden erkennen, mits deze doop op Schriftuurlijke wijze is bediend.

Al heeft Prof. Fabius in zijn geschrift *Kerkelijk leven* zich over dit vraagstuk niet positief uitgelaten, toch schijnt uit de door hem gestelde premissen te volgen, dat hij den doop in de Hervormde Kerk bediend, niet als doop zou willen erkennen. Niet alsof Prof. Fabius daarom het enghartige standpunt zou innemen, dat alleen de doop in een zuivere Kerk bediend als doop mag worden erkend. Hij zelf geeft toe op grond van de pluriformiteit der Kerk, dat ook minder zuivere Kerken als Kerk zijn te erkennen en dat dienvolgens hun Doop mits op Schriftuurlijke wijze bediend, moet worden aangenomen” (blz. 86). Maar al moet die pluriformiteit der Kerk worden aanvaard, daaruit volgt, volgens hem, nog niet, dat het Hervormde Kerkgenootschap hieronder zou vallen (blz. 91). Men heeft vaste kenmerken, zegt hij, voor wat een Kerk is, en wie daar aan niet voldoet, kan niet als Kerk erkend worden (blz. 92). Waaruit hij dan afleidt: aangezien deze „vaste kenmerken” bij de Hervormde Kerk ontbreken, dat men mischien nog zou kunnen zeggen, dat op die enkele plaatsen, waar de strijd tusschen Kerk en Synodale organisatie niet doordrong, nog steeds de Gereformeerde Kerk onder de organisatie huist, maar dat men dit niet kan zeggen van die plaatsen waar het Genootschap gescheiden is van een antihetisch Staat tegenover de Gereformeerde Kerk (blz. 93). De aldaar bestaande Genootschapsafdeeling, zooals Prof. Fabius het noemt, kan dus niet meer als Kerk beschouwd worden. En waar geen Kerk meer is, daar is

ook geen Doop meer. Vandaar dat Prof. Fabius terecht opmerkt, dat in de vraag, of het Hervormde Genootschap nog als Kerk te erkennen is, veel ligt opgesloten. Want wie deze vraag in beslist ontkennenden zin beantwoordt, kan ook den doop in de Hervormde Kerk bediend, niet langer als een Christelijken doop erkennen. Het grootste deel van de Christenen in ons land zou dus een schijnadoop ontvangen hebben en niet werkelijk gedoopt zijn, en wie uit de Hervormde Kerk tot ons overkwam, zou steeds opnieuw moeten gedoopt worden. Men ziet dus hoe ver de consequenties reiken van hetgeen door Prof. Fabius gesteld wordt en hoe noodig het daarom is, dat ook over dit vraagstuk nader licht wordt ontstoken.

Nu stemmen we Prof. Fabius volkomen toe, dat de geldigheid van den doop niet alleen daarvan afhangt, of die doop op Schriftuurlijke wijze bediend wordt, d. w. z. met water en met het uitspreken van de bekende sacramentele woorden: Ik doop u in den naam des Vaders, des Zoons en des Heiligen Geestes. De Roomsche Kerk erkent elken doop, die op deze wijze plaats vindt, mits degenen, die den doop bediend dit maar doet met de bedoeling om te doen wat de Kerk bij den doop doet, maar ze vraagt niet, of deze doop bediend is geworden in een Christelijke Kerk en zelfs niet of de persoon, die dezen doop bediend, daartoe een wettig ambt bezit.

Zelfs al zou een Jood of Mohammedaan op deze wijze, als hier voorgeschreven is, den doop bedienen, dan zou deze doop als een wettige doop door de Roomsche Kerk erkend worden. Iets wat op Roomsche standpunt wel moet, omdat de Roomsche Kerk zich zelf voor de eenig ware Kerk van Christus houdt en daarbuiten geen Christelijke Kerken erkent. Alle andere Kerken zijn „secten” of hoe men ze noemen wil, maar geen Kerken. Hing de geldigheid van den doop dus daarvan af, of deze doop bediend was in een Christelijke Kerk, dan zou de Roomsche Kerk geen enkelen doop als geldig mogen erkennen, die buiten haar erva bediend was. En waar de Roomsche Kerk tot deze consequentie nimmer heeft willen komen, daar moest zij den doop ook wel losmaken van het ambt en van de Kerk. Daarom doet het er niet toe volgens de Roomsche Kerk, door wien of waar de doop bediend wordt. Mits de bedoeling van zulk een dooper maar niet is om een spel te drijven of een schijnvertooning te geven en de doop volgens de inzetting van Christus bediend wordt, is de doop als een echte doop te beschouwen.

De Gereformeerde Kerk heeft zich echter nooit op dit standpunt gesteld. Wanneer zij, hoewel ze de Roomsche Kerk als een valsche Kerk beschouwde, toch den doop in de Roomsche Kerk nog als een wettigen doop aannam, dan geschiedde dit niet, omdat deze doop nog trots de vele superstitieuze ceremoniën met water en met de woorden door Christus voorgeschreven bediend werd, maar omdat zij erkende, dat in de Roomsche Kerk nog een stuk van de Christelijke Kerk werd gevonden. Waar geen Kerk meer is, kan ook geen Christelijke doop meer bediend worden. Zelfs is voor zulk een wettigen doop altoos vereischte, dat de doop bediend moet worden door een persoon, die in deze Kerk daartoe een roeping ontvangen heeft. De wettigheid van den doop hing ons van drie-ei af: vooreerst, of daarbij de forme en substantieele dingen des doops onderhouden waren; ten tweede of deze doop bediend was in een Christelijke Kerk; en ten derde of deze doop verricht was door een persoon, die in deze Kerk de macht om te doopen ontving.

In onze eigen Kerken mag de doop alleen bediend worden door een wettig daartoe geroepen predikant. Van een doop door „leeken” heeft onze Kerk nooit willen weten, omdat Christus bij de inzetting van den doop niet aan een ieder, maar alleen aan de Apostelen en aan de predikers van het Evangelie de macht en last om te doopen heeft geschonken. Of in onze Kerken een gewoon gemeentelijk al een kind met water besprenkelde en daarbij de sacramentele woorden uitsprak, zou geen de minste waarde hebben en zulk een schijnadoop zou door ons niet als doop erkend worden. Maar wanneer in de Roomsche of Lutherische Kerk, waar de nooddoop door een leek geoorloofd is, een kind gedoopt wordt door den vader of den dokter of de vroedvrouw, omdat men vreest, dat het kind sterven zal, dan is deze doop ook door onze Kerken als een werkelijke doop erkend, omdat in deze Kerken de macht om te doopen ook aan leken wordt toegekend. Zulk een doop mag dan niet op wettige wijze zijn bediend of wil men, niet volgens de instelling van Christus, maar dit gebrek maakt den doop zelf nog niet ongeldig. In dat opzicht hebben onze Gereformeerde Kerken steeds een ruim standpunt ingenomen. Vandaar dat op de Synode van Dordt in 1619 uitdrukkelijk werd verklaard, dat men den doop der Papen, die in deze landen omzwerven, en der Mennisten niet onbedachtelijk zou herhalen, maar naarstiglijk onderzoeken zou, of zij de forme en substantieele dingen des doops onderhouden, hetwelk bevonden zijde bij hen te geschieden, zoo zal de doop geenszins mogen herhaald worden. Maar hoezeer tegelijk vast gehouden werd aan het beginsel, dat de doop alleen bediend kan worden door iemand, die in een kring van Christenen daartoe geroepen was, blijkt uit hetgeen de Synode daarna besloot. Op de vraag toch, hoe men oordeelen zou over den doop, die bediend werd door een predikant, die geëxcommuniceerd was en daarmede dus de bevoegdheid om te doopen verloren had, werd geantwoord, dat de Kerken dan naarstig te onderzoeken hadden of zulk een door onze Kerken geëxcommuniceerde predikant daarna enige ordinaire roeping van eenige vergadering ontvangen had en dan in dit geval de doop evenmin mocht herhaald worden. Wanneer zulk een geëxcommuniceerd predikant, die daarmede de bevoegdheid om te doopen verloren had, toch door ging met te doopen alleen op eigen

gezag, zou ben. Maar een geoorloofd buiten onze afgescheiden daarmede b. doopen verbediende de bediend, er op gevallen stantsch g. die, wanneer kring van en in dien-likant werd. Zoo heeft anders uits logen hadden de erkent. Kerken Kerken dacht. doop bediend ontstaan zijn afgescheiden ze kan op vlen of kett kan als k. toonen, ma ken wil, e worden, e nog als Cl.

Vandaar werd, dat erkende. t Evangelie Christeloo Christeloo Conciliën e lijk bij de zonzing, onchristelij de Godhe Katholieke Christelijke bodem van men nog l. denis. E. der, den Z. Christelijk lijken de Kerk toeh ders, des dan zo. Kerken z. wordt afg. monie van een ander al geschied niteit ver en haar d. doop in de daarom ev een doop, de Vrije daarenteg der Darb. geen voort den doop i. doops is. doen heb. broeders, van harte. Het is Synode va punt een t „de Doop gen of pe niteitsge. breuke ool wijs haar werd, niet doch dat z hetzij aan diend, ing wege een. door zulk naar des ders, des.

G. G. v. Kampen 1. Met de van Nove Kamer. »Morgen den eigen dering van verkerd publiek was zijn, toen ging ook i hooren. Uit de houden ge stuk: De breede cit. Ik doe e Zoo, dat de overneem het thans i ren weg d gen, maar willen uito macht in o niet (zou) welk best volk zelf tot (haar) srechtsgr. door de Troelstra communist koop tel wijl zij van de sta die door. dat te mee Staten ha in handen. Na nog dat swanne socialistie. bruiken, b uit te lol (bare) en kracht en daar te bij Nederland. enkele aa door Van reeds uitk.